

***Методика навчання природничих дисциплін у закладах освіти.
Історія біології та біологічної освіти***

Важливою умовою для успішної реалізації цього завдання є узгоджена діяльність вчителів різних предметів, класних керівників та батьків. Особливе місце в процесі формування у школярів навичок і звичок здорового способу життя відводиться вчителю, який на власному прикладі повинен переконати учнів й допомогти їм свідомо вибрати здоровий спосіб життя.

Література

1. *Бех І.Д.* Особистісно-орієнтоване виховання: навч.-метод. посіб./ І.Д. Бех // – К.: ІЗМН, 1998. – 204 с.
2. *Грицай Н.Б.* Формування в учнів ціннісного ставлення до здоров'я під час вивчення шкільного курсу біології / Н.Б. Грицай // Теоретико-методичні проблеми виховання дітей та учнівської молоді: зб. наук. праць. – К.: Інститут проблем виховання АПН України, 2009. – Вип. 13. Книга 2. – С. 232-240.
3. *Смакула О.І.* Формування ціннісного ставлення майбутніх учителів до фізичної культури : автореф. дис. на здобуття наук. ступеня канд. пед. наук : спец. 13.00.04 „Теорія і методика професійної освіти / О.І. Смакула. – К., 2004. – 21 с.

УДК 371.388

**ГОЛИЦЬКИЙ БІОСТАЦІОНАР ЯК ОСВІТНЄ
СЕРЕДОВИЩЕ ЛІТНЬОЇ БІОЛОГІЧНОЇ ШКОЛИ**

Степанюк А.В.¹, Міщук Н.Й.²

Тернопільський національний педагогічний університет
імені Володимира Гнатюка

E-mail: 1 alstep@tnpu.edu.ua; 2 mishchuk@chem-bio.com.ua

У сучасних умовах, коли розвиток суспільства характеризується зростаючою динамічністю, проникненням на нові рівні пізнання природи, зміною соціального устрою та виникненням якісно нових видів діяльності у раніше незвіданих сферах, особливого значення набуває дослідницька ініціативність

***Методика навчання природничих дисциплін у закладах освіти.
Історія біології та біологічної освіти***

молоді, її прагнення і здатність активно досліджувати новизну і складність мінливого світу, а також створювати нові оригінальні стратегії діяльності. Суспільні зміни потребують міцних знань випускників, оволодіння технологіями дослідження, розвитку вмінь орієнтуватися в різних сферах науки і культури, формування вмінь долати стереотипи, бути готовим до інтелектуальної інноваційної діяльності. Для успішної самореалізації, інтелектуального і особистісного розвитку випускників. важливим є рівень сформованості у них дослідницьких умінь. Активне залучення школярів до дослідницької діяльності не тільки сприяє кращому виконанню вимог навчальної програми, а й розвиває творчі здібності, логічне мислення, створює внутрішню мотивацію навчальної діяльності загалом.

Проблема дослідницької діяльності учнів розроблялась в педагогічній теорії за такими основними напрямками: вивчення теоретичних основ поетапного формування розумових дій (П. Гальперін, В. Данилова, Н. Талізін та ін.); використання різноманітних засобів управління пізнавальною, в тому числі навчально-дослідницькою діяльністю (В. Андреев, Б. Коротяев, Л. Ланда, В. Моляко, В. Паламарчук, О. Раєв та ін.); обґрунтування дидактичних умов розвитку дослідницьких здібностей та формування дослідницьких умінь учнів (В. Андреев, В. Буряк, А. Іодко, В. Смагін та ін.); розробка проблеми формування дослідницьких умінь школярів у процесі вивчення біології (Г. Ягенська та ін.). Однак, аналіз досвіду роботи загальноосвітньої школи та навчально-виховного процесу підготовки майбутніх учителів біології засвідчує, що вчителі та студенти не достатньо володіють методикою формування дослідницьких умінь учнів, недооцінюють важливість даного напрямку діяльності, а тому цей процес має спонтанний характер і ґрунтується, загалом, на інтуїтивних уявленнях учасників освітнього процесу. Вони відчують значні труднощі при організації дослідницької діяльності учнів, плануванні її наступності, виборі об'єктів, засобів та методів дослідження

***Методика навчання природничих дисциплін у закладах освіти.
Історія біології та біологічної освіти***

тощо. У існуючому методичному забезпеченні навчання біології дослідницька діяльність школярів висвітлюється, в основному, як засіб закріплення знань, а не пізнання нового. Як наслідок, у випускників шкіл сформовані дослідницькі уміння на недостатньому рівні. Отже існує суперечність між потребою шкільної практики у формуванні діяльної й мислячої особистості і відсутністю в учнів належного інструментарію пізнання, інтересу до знань та готовності студентів до такого виду робіт. Необхідність вирішення зазначеної суперечності і обумовлює актуальність організації літньої школи з біології для учнів на базі Голицького біостаціонару Тернопільського національного педагогічного університету ім. В. Гнатюка. Вивчення передового досвіду вчителів (Г. Ягенської) засвідчує, що можливі різні варіанти проведення літньої біологічної школи як форми позакласної організації дослідницької діяльності учнів: літній табір на природі, літня школа у межах навчального закладу та інтелектуальна практика для окремих учнів-дослідників.

Проаналізувавши матеріальну базу хіміко-біологічного факультету (умови Голицького біостаціонару), інтереси та потреби школярів і студентів-біологів, ми прийшли до висновку, що найефективнішою з перерахованих форм є літній табір для успішних дітей-дослідників. Перебуваючи у ньому, діти одночасно можуть відпочивати і проводити дослідження у природі, спілкуватися в нестандартних умовах з ровесниками, студентами, вчителями та викладачами. Так створюються умови для неформального спілкування, формування системи знань про природу, оскільки частина спостережень за природними об'єктами чи явищами проводиться під керівництвом учителів природничого циклу, і об'єкти розглядаються з фізичної, хімічної, географічної та біологічної точок зору. Формуються дослідницькі ланцюжки у такій послідовності: джерело інформації → науковий факт → напрям дослідження.

Для школярів, які виявили бажання провести власне дослідження і відвідувати заняття у червні, проводиться протягом 2 тижнів неформальне навчання.. Учень з допомогою тьюторів

*Методика навчання природничих дисциплін у закладах освіти.
Історія біології та біологічної освіти*

(студентів або викладачів) має можливість обирати об'єкт та предмет дослідження, планувати експеримент чи тривале спостереження і проводити власне дослідження за правилами, загальноприйнятими у науці. Це дає можливість проявитися взаємоіндукції у дослідницькій діяльності, реалізувати свій потенціал як учням, так і студентам, побачити перспективу особистісного розвитку, поглибити потребу у науковому пізнанні та дослідництві.